

Tadeusz Jan Nowaczyński

[nauczyciel](#)

[pijar](#), [pisarz](#), [kaznodzieja](#)

Ur. 17.6.1717, Świder

Zm. 28.6.1794, Raszyn

Dane rodziców

Brak danych.

Wychowanie i wykształcenie

Nauki pobierał prawdopodobnie u [pijarów](#) w [Warszawie](#). Do ich [zakonu](#) wstąpił 10 sierpnia 1733 roku w [Podolińcu](#), po odbyciu dwuletniego [nowicjatu](#) rozpoczął praktykę nauczycielską w [Złoczowie](#), gdzie pełnił również funkcję katechisty i kaznodziei w szkole w [Złoczowie](#). Następnie odbył studia [teologiczne](#) w [Warszawie](#) w 1744 roku i w [Krakowie](#) w latach 1745-1746.

Etapy kariery dot. edukacji

Po otrzymaniu święceń kapłańskich otrzymał stanowisko nauczyciela [poetyki](#) w [Collegium Regium](#) w latach 1747-1748. Następnie przez dwa lata piastował funkcję nauczyciela [retoryki](#) i [prefekta szkoły](#) w [Piotrkowie Trybunalskim](#). Kolejny rok uczył [retoryki](#) w [Łowiczu](#). Od 1752 roku ponownie był w [Warszawie](#), gdzie uzyskał uznanie u przełożonych. Od 1753 roku wykładał w studium zakonnym w [Międzyrzeczu Koreckim](#). W 1754 roku został mianowany profesorem [retoryki](#) w [Collegium Nobilium](#), gdzie zasłynął z wystawienia adaptacji „Alziry” Moliera.

Doceniając jego zdolności, przełożeni polecieli go w 1755 roku na [prywatnego wychowawcę](#) Kazimierza i Józefa Czartoryskich, synów Stanisława, następnie przybywał z nimi w [Krakowie](#) w 1756 roku i w [Międzyrzeczu Koreckim](#) w latach 1757-1758.

Po powrocie do [Warszawy](#) awansował na [prefekta Collegium Regium](#) i przełożonego tamtejszego konwiktum mieszczańskiego tzw. [Collegium Civile](#). Po śmierci [rektora Mikołaja Stadnickiego](#) w 1764 roku przejął jego funkcję, a w maju 1765 roku został oficjalnie mianowany [rektorem Collegium Regium](#). Pełnił ważne funkcje w [zakonie](#): [konsultora](#) prowincji (od 1766 roku) i [asystenta](#) prowincji (od 1769 roku), był jednym z trzech delegatów w [Rzymie](#) na kapitule generalnej zakonu w 1772 roku (wraz z prowincjałem Edmundem Kiełczewskim i Józefem Strzeleckim).

Po powrocie do kraju wykładał kaligrafię w [Collegium Nobilium](#). W 1781 roku objął ponownie stanowisko [rektora](#) w [Collegium Regium](#), które pełnił do 1786 roku. W czasie swojej kadencji rozbudował bibliotekę, odnowił budynek szkoły oraz planował wybudowanie obeswatorium astronomicznego, plany te pokrzyżował brak funduszy.

Od 1786 roku przebywał na parafii w [Raszynie](#).

Podczas insurekcji kościuszkowskiej odmawiał świadczeń finansowych na jej rzecz, ponieważ nie wierzył w jej sens i powodzenie.

Z jego prac literackich znane są tłumaczenia: elegii pijara włoskiego „Ad praeclarissimam...” (Warszawa 1752), napisane dla Konstancji z Czartoryskich Poniatowskiej, wojewodziny mazowieckiej; panegiryku U. Mignoniego na wjazd Karola, ks. Kurlandzkiego do Wilna (Wilno 1759); wiersza S. Konarskiego „O fortunie” (z łaciny) wydany w „Wierszach wszystkich” S. Konarskiego (Warszawa 1778). Był także autorem części - "medytacje o Męce Pańskiej i o rzeczach ostatecznych" - niezrachowanego modlitewnika dla studentów pijarskich z 1754 roku. Efektem jego zainteresowań teoria literatury była książka „O prozodii i harmonii języka polskiego”, cz. 1, Warszawa 1781. Jak czytamy w "Polskim

Słowniku Biograficznym”: „Wysunął w niej chybioną koncepcję budowy wiersza polskiego na wzór heksametru na zasadzie iloczasowej. Nizależnie od tego dał tu wartościowy opis ówczesnej akcentacji polskiej i pośrednio stał się pierwszym teoretykiem wersyfikacji sylabotonicznej”. Dwie dalsze części nie ukazały się drukiem, mimo zapowiedzi, zapewne w wyniku złych recenzji części pierwszej. Nie został także odnaleziony ich rękopis, jak i tłumaczenia dzieła J.F. Bielfelda „Institutionis politiques”. Zachowały się natomiast listy Nowaczyńskiego do Caroline Treut.

Fakty z życia osobistego

Żył w [XVIII wieku](#).

Bibliografia

Przedmiotowa

1. Nowaczyński Tadeusz od św. Jana Chrzciciela, *M. Ausz, K. Puchowski*, [w:] Komisja Edukacji Narodowej 1773-1794. Słownik biograficzny, red. A. Meissner, A. Wałęga, Warszawa, 2018.